

De Koningin Wilhelminafontein in Bussum

Op 6 september 1898, een week na haar achttiende verjaardag, besteeg koningin Wilhelmina de Nederlandse troon. In naam was zij al sinds 23 november 1880 Koningin der Nederlanden, want toen overleed haar vader, koning Willem III. Haar moeder, koningin Emma, regeerde ons land in de tussenliggende jaren als regentes. Ter ere van haar troonsbestijging schonk de Bussumse burgerij haar een monument in de vorm van een fontein, die aanvankelijk op het Brinkje stond, naast de Vituskerk.

“Ziedaar het monument () dat ter ere van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina door de feestcommissie is opgericht. De hardstenen zuil is het symbool van de standvastige liefde en trouw van Bussums burgerij aan het Huis van Oranje, welke de duur der eeuwen zal kunnen doorstaan”, zo sprak de voorzitter van de feestcommissie bij die gelegenheid. De ‘duur der eeuwen’ bleek een betrekkelijke reikwijdte te hebben. In de jaren twintig nam de verkeersdruk op de Brinklaan toe en werd de fontein verplaatst naar het Wilhelminaplantsoen, waar juist de Wilhelminakerk verrees. Maar toen in de jaren vijftig de weekmarkt ruimte nodig had, moest het monument daarvoor wijken. De fontein, die in 1898, opnieuw in de woorden van de voorzitter van de feestcommissie, nog bestemd was “tot in lengte van dagen de getuige (te) zijn voor het nageslacht van de hechte liefdebanden die Oranje en Nederland verbinden”, werd tamelijk liefdeloos afgevoerd naar de gemeentewerf.

In de jaren zeventig begon het Oranjegeweten kennelijk te knagen. Er ontstonden vanuit de burgerij (!) initiatieven om de fontein te herplaatsen, hoewel onderdelen ervan inmiddels verloren waren gegaan en andere delen beschadigd waren. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg steunde deze initiatieven, vooral vanwege de bijzondere stijkenmerken van het monument, die passen bij de ‘Jugendstil’ die aan het eind van de negentiende eeuw zo populair was. Er moest wel een geheel nieuw ontwerp worden gemaakt voor de fonteinbodem. De kosten werden geraamd op f. 104.000. Gelukkig was er nog wat geld over uit de reserves voor het Centrumplan, de grootschalige herinrichting van het centrum in de jaren tachtig. Zeer onlangs is de fontein opnieuw opgeknapt en nu staat hij weer in volle glorie aan de zuidkant van het Wilhelminaplantsoen, een van de meest in het oog springende symbolen uit de 200-jarige geschiedenis van Bussum.

De wapens die de fontein sieren, refereren grotendeels aan de belangrijkste representanten van het Oranjehuis, die hieronder worden gememoreerd. Daarnaast vindt u de wapens van de gemeente Bussum en de provincie Noord-Holland en een wapenschild ter herdenking van de troonsbestijging door Wilhelmina in 1898. Het geheel wordt omstreegd door een Oranjeboom en bekroond door een koninklijke kroon.

*Monogram
Wilhelmina*

Nol Verhagen

René van Châlon

René van Châlon (Breda, 5 februari 1519 – Saint-Dizier, 18 juli 1544), ook wel *Reynaert van Nassau* genoemd, was stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht en vanaf 1543 ook van Gelre en Zutphen. Vanaf 1530 was hij prins van Oranje. Hij werd maar 25 jaar oud. In 1530 erfde hij, 11 jaar oud, van zijn kinderloos gestorven oom Filibert van Châlon (1502-1530) het soevereine en in naam onafhankelijke vorstendom Orange (Oranje). René is de eerste Nassau die zich prins van Oranje mocht noemen. Hij nam het devies van de familie *'Je maintiendrai Châlon'* over, dat hij later wijzigde in *'Je maintiendrai Nassau'*. De Nederlandse wapenspreuk *'Je maintiendrai'* is hiervan afkomstig.

Rijkswapen, wapen van René van Châlon en wapen van Willem van Oranje

René van Châlon sneuvelde in dienst van keizer Karel V tijdens het beleg van Saint-Dizier in 1544. Hij werd bijgezet in een grafkelder in de Grote Kerk te Breda. Krachtens zijn kort voor zijn dood opgestelde testament werd hij opgevolgd door zijn neef Willem, die daarmee ook de titel Prins van Oranje van hem erfde. Het Châlon in zijn naam is Châlôn sur Saône in de Franse landstreek Bourgogne.

Prins Willem I

Willem (slot Dillenburg, 24 april 1533 – Delft, 10 juli 1584), prins van Oranje, graaf van Nassau-Dillenburg, is tegenwoordig beter bekend als **Willem van Oranje** of onder zijn bijnaam **Willem de Zwijger**. Hij wordt in Nederland vaak Vader des Vaderlands genoemd. Aanvankelijk was hij stadhouder (plaatsvervanger) voor de regerend heer der Nederlanden, de Rooms-Duitse keizer Karel V. Meningsverschillen met Karels zoon en opvolger Filips II leidden uiteindelijk tot de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), die in Nederland als een bevrijdingsoorlog werd en wordt gezien. Deze oorlog had als eindresultaat dat de

Noordelijke Nederlanden in 1648, bij de Vrede van Münster, internationaal werden erkend als onafhankelijke staat. In kronieken, brieven en documenten uit de 16e eeuw wordt soms gesproken over *de Opstand*. Ook in de hedendaagse literatuur wordt het begin van de Tachtigjarige Oorlog veelal weer aangeduid met *de (Nederlandse) Opstand*.

De lijfspreuk van de prins was *Je maintiendrai* (*Ik zal handhaven*), die hij geërfd had van zijn voorganger, René van Châlon.

Wapen van prins Willem III

Prins Willem III

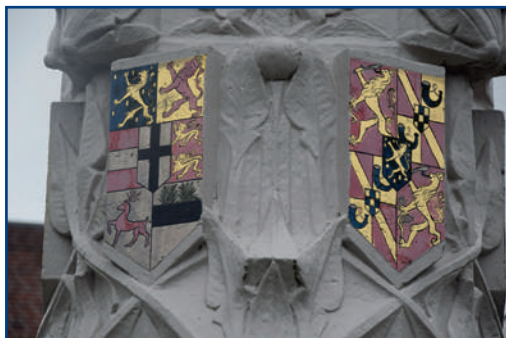
Willem Hendrik van Oranje (Den Haag, 14 november 1650 – Kensington Palace, 19 maart 1702) bestuurde vanaf 1672 (het Rampjaar!) als stadhouder Holland, Zeeland en Utrecht en vanaf 1675 ook Gelre, Zutphen en Overijssel, en ten slotte vanaf 1696 ook Drenthe: de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Hij trouwde met de Engelse koningsdochter Mary Stuart en stootte in 1689 zijn (katholieke) schoonvader Jacobus van de Engelse en de Ierse troon. Even later werd hij ook nog koning van Schotland. In Noord-Ierland en Schotland staat hij informeel bekend als *King Billy*. In 1690 leverde hij aan de Ierse rivier de Boyne nogmaals slag tegen zijn schoonvader Jacobus. Zijn overwinning wordt in Noord-Ierland nog steeds gevierd met de zogenaamde Oranjemarsen, die in het recente verleden tot heftige conflicten leidden tussen de katholieke en de protestante inwoners van Noord-Ierland.

Het Huis van Nassau-Diets

Het Huis van Nassau-Diets (of Dietz) is een ingewikkeld verhaal. Het ontstaat in 1606 als

Ernst Casimir van zijn vader Jan VI het graafschap Dietz (rond het Duitse plaatsje Diez, ten Noordwesten van Frankfurt) erft. Diens achterkleinzoon Johan Willem Friso is bijna een eeuw later, in 1702, de erfgenaam van zijn verre achterneef, de kinderloos gestorven Willem III (zie hierboven). Johan Willem Friso wordt daarmee ook Prins van Oranje, hoewel zijn familieband met de stichters van het Huis Oranje Nassau, René van Châlon en Willem van Oranje, dus bijzonder dun is. De beide goudkleurige leeuwen aan de rechterzijde van het wapen van het Huis Nassau-Diets zijn afkomstig uit het wapen van Diez (het stadje). Het devies van het Huis luidt: *'Zo wijd de wereld strekt!'* Vanaf dat moment spreekt men van het Huis van Oranje-Nassau, zoals ons koningshuis ook nu nog wordt aangeduid.

Koning Willem I

Wapen van Nassau-Dietz en wapen van koning Willem I

Koning Willem I was aanvankelijk *Prins Willem VI*, achterkleinzoon van Johan Willem Friso, de stichter van het Huis van Oranje-Nassau. Zijn vader, Willem V, was de laatste stadhouder van de Republiek der Nederlanden. Deze was getrouwd met Wilhelmina van Pruisen en kreeg te maken met opstandige patriotten. In 1795 moest hij het veld ruimen, toen de Republiek der Nederlanden werd bezet door de Fransen van Napoleon. Zijn zoon Willem VI keerde na de nederlaag van Napoleon bij Waterloo in 1813 terug naar Nederland als 'soeverein vorst'. Pas in 1815 werd hij op het Congres van Wenen als zodanig bevestigd, waarna hij zichzelf de titel van Koning der

Nederlanden aanmat. Vanaf dat moment was en is Nederland een monarchie. Tot de Nederlanden behoorde ook België. Bovendien kreeg Willem als privébezit het Groothertogdom Luxemburg toegekend, als schadeloosstelling voor Duitse bezittingen die hem waren ontnomen. Op 4 december 1816 tekende hij als koning Willem I het Koninklijk Besluit *'dat met den 1. Januarij 1817 Bussum van de stad Naarden zal worden afgescheiden.'* Bussum had dus wel enige reden om het koningshuis dankbaar te zijn.

Koningin Wilhelmina

De fontein is opgericht bij de gelegenheid van de troonsbestijging van Koningin Wilhelmina in 1898. Ze was toen 18 jaar oud. Haar vader, koning Willem III, was al in 1890 overleden, waarna haar moeder, koningin Emma, in haar naam regeerde als regentes. Wilhelmina was de laatste Oranjelid, dus de ganse natie haalde opgelucht adem toen zij in 1909 na enkele miskramen het leven schonk aan een dochter, de latere koningin Juliana. In 1948 deed zij afstand van de troon, na bijna vijftig jaar koningin te zijn geweest (het regentschap van haar moeder niet meegerekend). Zij was en is daarmee met afstand het langstzittende Nederlandse staatshoofd uit de geschiedenis.

Wapen van Bussum en wapen van koningin Wilhelmina

Bronnen:
Wikipedia
Archief HKB